

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: יום הכיפורים

ה' תשרי תש"פ 1293 (שנה כד')

ההפטר: "שובה ישראל" (הושע יד')

פרשת וילך - שבת תשובה

"זה" הוא ההולך לפניך הוא יהיה עמך לא יעזבך לא

תירא ולא תוזת (לא, וז)

כשאדם רוצה לחזור בתשובה ולהתקרב להקב"ה, אין הוא צריך לפחד ולסגת כשרואה שקשה לו בצעדי הראשונים, שזה ניסיון משמים לבחון את כנות נכונותו ונטיית ליבו ולאט לאט יראה סייעתא דשמיא ויקוים בו מה שנאמר: "שוב אלי ואשובה אליכם".

וזה שאמר הכתוב "זה" הוא ההולך לפניך" - בתחילה רק הולך לפניך, ואחר כך "הוא יהיה עמך" - תרגיש שהוא מתקרב אליך יותר ונמצא אתך, ואחר כך "לא ירפך ולא יעזבך" - תרגיש את קרבתו יתברך כל הזמן ולכן "לא תירא ולא תוזת" - לא תפחד מיצר הרע כי השם יתברך יסייע לך להתגבר עליו בזכות נחישותך ודבקותך בו.

סליחה באיחזור

פעם הם היו חברים טובים... מים רבים עברו מאז הוא נזכר שהם הכירו ביום הראשון בפנימייה... הוא עזר לו לסחוב את החפצים, הוא היה קטנצ'יק וחברו היה כזה גברתן, הם דיברו בלילה על השאיפות שלהם בחיים ולראשונה הוא הרגיש שהוא מצא אדם שבאמת הבין אותו והתמלא בתחושה של אושר. היו אלה ימים יפים... אבל מים רבים עברו מאז והמון דברים לא נעימים קרו איתם, מרבייתם באשמתו, עד שהפכו ליריבים. הוא לא רוצה להודות אבל הוא התגעגע, אנשים עושים הרבה טעויות בחייהם והדבר המינימלי שנדרש מהם הוא להתנצל, הוא מעולם לא ידע שזה כל כך קשה וזה הכריח אותו להתוודע לכישלון שלו. הוא הגיע לבית חברו ובא לנקוש על הדלת אך הסתובב כלעומת שבא וחזר חזרה לעירו בנסיעה דוממת, הוא תהה עד מתי ימשך משחק הכבוד הטיפשי הזה ולמה הוא עדיין משתתף בו. יום אחד החליט שהגיע הזמן להפסיק את ברוגז הזה, והוא הגיע לביתו ונקש בדלת, אישה צעירה פתחה לו את הדלת ושאלה לשמו והוא השיב לה, "בעלי השאיר לך פתק" אמרה, הוא פתח והתחיל לקרוא בו: "חבר יקר, דע כי למרות הריב בנינו מעולם לא חדלתי לאהוב אותך, אבל רציתי שאתה תהיה זה שיעשה את הצעד הראשון, שתכיר בטעותך, כשבאת פעם קודמת ראיתי אותך מבעד לחלון, התפללתי שתדפוק ולא דפקת, כשהסתובבת רציתי לקרוא לך אך לא הייתי מסוגל, הייתי קפוא ואתה הלכת לך, משאיר חלל בליבי, אם אתה קורא מכתב זה סימן שהגעת שוב, רציתי רק שתדע שסלחתי". "מתי בעלך חוזר?" שאל אותה, "יש לי זמן לחכות". "בעלי?", היא אמרה בקול מר, "בעלי נפטר, הפתק היה מונח בצוואה שלו".

לשוב אל המקורות

מאזיני ערוצי הקודש מכירים היטב את שדר הרדיו חזקיה בן מנחם.

בשידורים הוא מרבה לעסוק בציפייה לגאולה ובקרוב לבבות ברוח החסידות.

הוא עומד מאחורי יוזמות מקוריות שונות כאמירת תהילים עולמית, כינוסים לתפילה וזעקה

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב *שעון קיץ* סוף זמן ק"ש לשבוע תבעל"ט 8:56-8:58

יציאת ש"ס ר"ת: 7:33

יציאת שבת: 6:53

כניסת שבת: 6:03

יציאת צום ר"ת: 7:28

יציאת הצום: 6:48

כניסת הצום: 5:58

לגאולה, ומאחוריו עומד סיפור חיים מרתק שאחת מאבני הדרך החשובות שלו קשורה בימים הנוראים.... חזקיה נולד למשפחה מבוססת ביהוד, אביו שימש כעובד בכיר בתעשייה האווירית. בנעוריו היה אקרובט מצטיין, חבר בנבחרת הנוער הלאומית של ישראל לאקרובטיקה, ובצבא היה מפקד פלוגת טנקים מבצעית. לאחר השרות הצבא הוא יצא למסע בעולם עם תרמיל על הגב. לאחר חודשיים כשתם הכסף בארנקו הוא חיפש עבודה שתממן את המשך המסע, כך התגלגל להינולה שבפינלנד, שם פגש קבוצה של "אוהבי ישראל" שהביעו נכונות לסייע לו אם יואיל לשהות זמן מה במחיצתם. עד מהרה התברר לי שזו קבוצה מסיונרית של נוצרים לותרניים ששמה לה למטרה לנצר יהודים. 4 חודשים שהה במחיצתם ודווקא שם התעוררה יהדותו.

הם ביקשו ממנו שיתחיל לקרוא את הברית החדשה, הוא חש פתאום חסר שורשים ונטול ידע בסיסי בתנ"ך. הוא השיג תנ"ך ועד מהרה חש בהבדל, הברית החדשה שעממה אותו ואילו התנ"ך שאב אותו לתוכו, הוא החליט שעם שובו ארצה ילך ללמוד תורה. התפנית הדרמטית אירעה בערב מושלג, בקור עז שכנעו אותו ללכת לפגוש את מנהיג הקבוצה שהתגורר בבקתה ביער. האיש שהיה בעבר מדען אטום דובר כמה שפות וביניהן עברית, פלט במהלך השיחה כבדרך אגב: "אתה יודע, מחר יום הכיפורים של בני עמך". המשפט זעזע את ליבו, הוא נכנס למכוניתו ונסע ונסע זמן רב וכעבור כמה שעות הגיע לבית כנסת בהלסינקי. הוא נכנס פנימה, צעיר ישראלי לבוש עם ג'ינס וטריקו ותרמיל על הגב, הקהל עמד ב"כל נדרי", כל הלילה הוא נשאר בבית הכנסת וכמובן צם עד למחרת בערב. הוא נסע לארה"ב שם בילה עוד ארבעה חודשים ואחר כך שב לישראל. אחרי זמן מה החליט לממש את ההחלטה שקיבל בפינלנד ולבדוק את היהדות, כך הגיע למכון מאיר בירושלים והחל לבנות את עולמו החדש. שם גם הכיר את מי שלימים תהיה רעייתו ואם ל-12 ילדיו. במהלך גיבוש דרכו החדשה התוודע לתורת חב"ד ובמיוחד לתורתו של הרבי מליובאוויטש והבין שהרבי הוא צדיק יסוד עולם שאין לו אח וריע בקרב יהודים ליהדות והן באוצרות התורה שהנחיל. כיום הוא עוסק בהנחלת התורה שלמד ואליה התוודע ליהודים אחרים. (סיפור של חג - יוה"כ)

הלכות ערב יום כיפור

פינת ההלכה

- א. אין אומרים וידוי ונפילת אפיים בתפילת שחרית ובתפילת מנחה בערב יו"כ (ש"ע סי' תרל ס"ג) אבל בסליחות שבאשמורת הבוקר אומרים וידוי ונפילת אפיים אפילו לאחר עלות השחר (קודם נץ החמה!) (ת"מ. סי' י ס"א, ילקו"י ח"ה עמ' כ"א) וכן "אבינו מלכנו" (סס).
- ב. מצוה להרבות בערב יו"כ באכילה ושתייה (ש"ע סי' תרל ס"א) [וימעט בלימוד לצורך זה (משנ"צ)] ולכתחילה צריך לקבוע לפחות סעודה אחת על פת (חז"ע עמ' רל"ה) [בין גברים, בין נשים, וגם מי שאינו מתכוון לצום בגלל חולי וכדו'] (ש"ע יב"א ח"א סי' לז) יש לאכול מאכלים קלים (ש"ע סי' תרכ).
- ג. המצטער הרבה בתענית של יום הכיפורים רשאי ליטול קודם הצום כדור הנקרא "קלי צום" כדי שלא ירגיש כ"כ בצער הנגרם ע"י התענית (חז"ע ימים נוראים עמ' רנו).
- ד. מנהג יפה לטבול בערב יו"כ במקוה טהרה (ש"ע סי' תכו ס"ז) וטוב קודם תפילת מנחה (משנ"צ ס"ק יח) אך לא לפני שעה קודם חצות יום [חצות יום 12:29] (כה"ח ס"ק נב), ואם אינו יכול ישפוך על גופו 12.5 ליטר מים ואפשר במים חמים ע"י מקלחת (סי' תקפ"א ס"ק פה).
- ה. סעודה מפסקת אוכלים חגיגי וצריך לסיים לאכול ולשתות לכל המאוחר עד זמן הדלקת נרות, ויצחצח שיניו פן יבלע משהו משאריות המזון בצום (פעולת לדיק לחיים פ"ג).
- ו. האשה תברך על הנרות: "להדליק נר של יום הכפורים" ובסיום ההדלקה תברך ברכת שהחיינו. (מאחר שברגע שתאמר "שהחיינו" כבר תחול עליה חובת היום ויהיה אסור לה להדליק) ויכולות שלא לברך "שהחיינו" ולצאת ידי חובה במה שתשמענה בביה"כ לאחר "כל נדרי". וצריכה לזכור לחלוץ את נעלי העור מרגליה קודם ההדלקה. (תורת מועדים סי' י', ב"ח ס"ט).
- ז. יש להדליק נר נשמה בערב יום הכיפורים כדי שבמוצאי יו"כ יוכלו להבדיל עליו. נוהגים לעשות "כפרות" בערב יו"כ, יש שעושים ע"י תרגול לכל אחד מבני הבית ושוחטים אותו

לכפרה (ש"ת יח"ד ח"צ סי' ע"א) ואפשר לקיים מנהג כפרות גם בכסף (שיסובבו המעות מעל ראשם) (מועדים כהלכה סי' ז ס"י) ואת הכסף לפדיון כפרות (או מעות פדיון התרנגול השחוט) נותנים אח"כ לעניים. (ש"ע סי' תרה מהרמ"א) אי אפשר לשלם מכספי מעשר עבור הכפרות (משנ"צ סי' תרה ס"ק ו, כה"ח ס"ק כח).
 ח. עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר עד שיפייס את חברו, ותחילה ישיב לו את ההונאה, הגזל או הריבית שלקח ממנו שלא כדין (ש"ע סי' תרו).
 והוא הדין הבעל ואשתו יבקשו סליחה אחד מהשני, והבנים והבנות ינסקו ידי אביהם ואימם ויבקשו מחילה ואם אינם עושים כן גדול חטאם, מ"מ גם בן טיפש שאינו עושה כן, ימחלו לו הוריו בפה מלא. (בא"ח ס"ה-ו). * על הטלית אפשר לברך עד השקיעה (6:18).
 ט. יש להיזהר להכין נרות שיהיו מסוגלים לדלוך עד שחוזרים מביה"כ בלילה, במידה ואף אחד מבני הבית לא נשאר בבית עד הלילה (משנ"צ סי' רסג ס"ק ז). [שידלקו לפחות עד 21:30].

הלכות יום הכיפורים

- א. יום הכיפורים אסור בעשיית מלאכה ואסור באכילה, שתיה, ברחיצה, בסיכה, בנעילת נעלי עור ובאישיות (ש"ע אור"ח סי' תרי"א ס"א-ב) [וצריך לנהוג הרחקות כמו בזמן שהיא לא טהורה] (ש"ע סי' תרטו ס"א).
- ב. קטן בגיל 13 וקטנה בגיל 12 חייבים לצום, ואפילו שהם חלשים (אא"כ הרופא קבע שיש חשש סכנה בכך) וקטן מגיל 12 או קטנה מגיל 11 יתענו עד חצות יום ולא יותר (חזו"ע עמ' שמו, או כפי כוחם. וקטנים מגיל 9-10 יתענו תענית מס' שעות כפי כוחם. ואם הם פחות מגיל 9 לא יתענו כלל אפילו למספר שעות ואם הם רוצים יש למחות בידם. (ס).
- ג. אסור לרחוץ במים ביום הכיפורים בין בחמים בין בצונן ואפילו להושיט אצבעו למים אסור (ש"ע אור"ח סי' תריג ס"א), כשהוא לתענוג. אבל אם היו ידיו או מקום אחר מלוכלך מותר לרוחצו להסיר הלכלוך (ס). ובשחרית לא ירחץ פניו במים אלא רק עיניו כדי להסיר לפלוג שבעין (תורת מועדים סי' יג ס"ד). תינוק "שלכלך" מותר לרחצו (חזו"ע עמ' שמ"א ס"ק מז).
- ד. בנטיילת ידיים של שחרית וכן היוצא מבית הכסא נוטל עד סוף קשרי אצבעותיו (ש"ע ס"ב) אבל כהן העולה לדוכן לברכת כוהנים נוטל ידיו עד סוף הפרק כרגיל (משנ"צ ס"ק ז).
- ה. אף שיום הכיפורים אסור בנעילת נעלי עור, יש לברך ברכת "שעשה לי כל צרכי" בשם ומלכות, וכן המנהג (הלכות עולם ח"א עמ' נג).
- ו. מצוה לחנך גם את הקטנים באיסור נעילת נעלי עור ביוה"כ (תורת מועדים סי' יג ס"י) וקטן לפני גיל חינוך (5-6) מותר לנעול לו נעלי עור אך טוב שינעלו לו נעלי גומי או בד (חזו"ע עמ' שמ"א).
- ז. ראוי שכל גבאי יכריז בביה"כ לפני כל נדרי שמי שבא לביה"כ בנעלי עור שיסירם (מחמת שלא ידע שזה אסור) מרגליו ודברי חכמים בנחת נשמעים. (ילקו"י ח"ה עמ' ז ס"ז).
- ח. היולדת בתוך 30 יום ללידה וכן חולה אף שאין בו סכנה מותרים בנעלי עור (ש"ע סי' תרי"ד ס"ג) כשאין באפשרותם להשיג נעלי גומי (חזו"ע עמ' שז) וכל אדם מותר בנעלי עור במקום צורך גדול (עיין ש"ע ס"ד חזו"ע ס). [כגון: כשיש סכנת עקרים ועוד].
- ט. מותר לשאוף טבק הרחה ביום הכיפורים וכן מותר להריח בשמים ואדרבא מצוה לברך על ריח טוב של מיני בשמים כדי להשלים מאה ברכות, ויכול לברך עליהם כמה פעמים ביום לאחר שיהיה היסח דעת בין פעם לפעם (חזו"ע עמ' רפג).
- י. מי ששכח וברך על איזה מאכל או משקה ביוה"כ לא יטעם ממנו אפילו מעט אלא יאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (ש"ת יבי"א ח"י סי' מ"א).
- יא. יש להתפלל את תפילות יום הכיפורים בבכייה ובדמעות ובהכנעה יתירה ואם אינו יכול לבכות, יתפלל לפחות בקול בכי (בא"ח סי' יח).
- יב. בכל וידוי חייבים לעמוד (ש"ע סי' תרי"ג משנ"צ ס"ק ו) ולתחילה יעמוד כפוף. ואסור לו להיתמך באיזה דבר [באופן שאם יינטל אותו דבר יפול] אך לזקן או חולה מותר. (כה"ח ס"ק כג) יכה באגרופו בנחת כנגד ליבו [4 אצבעות למטה מדד שמאל] (חזו"ע עמ' י) על כל מילת וידוי ויכוין על מה שאומר. יג. לכתחילה יזדרזו להתחיל תפילת מוסף קודם חצות יום (12:34), מ"מ בדיעבד אפילו הגיע זמן מנחה גדולה יש להקדים מוסף לתפילת מנחה (כה"ח סי' תרכ ס"ק ח, חזו"ע עמ' שמו-שמו, עיין ש"ע ס). יד. בשעה שנפלים על הארץ ב"והכנהים והעם" צריך לשים איזה הפסק בינו לבין הקרקע (וכל אחד ידאג לאיזה מגבת וכיוצ"ב). (ש"ע סי' תרכ"א ס"ד, כה"ח כט).
- טו. במוצאי יו"כ טוב שיסיר את הטלית הגדולה מעליו קודם ערבית (הלכה כדוכה סי' יח ס"ב כה"ח ס"ק טו). אין לתקוע בשופר אלא אחר צאת הצום [שיש ששומעים את התקיעה הולכים לאכול] (חזו"ע).
- טז. אין לאכול במוצאי הצום לפני הבדלה אבל מי שצמא מותר לו לשתות מים [בצאת הצום] אפילו לא התפלל עדיין ערבית (חזו"ע עמ' שפו).

יז. במוצאי יוה"כ מבדילים על הכוס ואין מברכים על בשמים (ש"ע סי' תרכ"ג).
יח. אם אינו מוצא נר ששבת [שהיה דלוק מערב יו"כ עד מוצאי כיפור] לברכת "בורא מאורי האש" אינו יכול לברך על נר שהודלק במוצאי יו"כ (חז"ע עמ' שפד).
יט. ראוי לכל אדם בריא להיזהר שלא לאכול במוצאי יו"כ עד זמן "רבינו תם" (ק. ילקו"י סי' תרכ"ד ס"ה).

דין חולה ביום הכיפורים

א. מעוברות ומניקות צמות ביוה"כ (ש"ע סי' תרי"ז ס"א) מ"מ מעוברת שהריחה ריח מאכל ומתאוה לאוכלו, לוחשים באוזנה שהיום כיפורים ואם נתקררה דעתה בזה מוטב, ואם לא מאכילים אותה "שיעורין" (כמבואר בסעיף ח עד שתתישב דעתה ותמשיך לצום) (ש"ע סי' מנ"ג ס"ק ז).
ב. מעוברת במקרה מיוחד שהרופא אומר שאם תצום יש חשש סכנת הפלה תאכל "לשיעורין". ומנקת שהתינוק שלה חולה והרופא אומר שאם תתענה ביוה"כ יכולה לגרום לחשש סכנה לתינוק מאחר שלא יהיה לה מה להניק אותו [אפילו שיש תחליף מטרנה], לא תתענה ותאכל לשיעורין [כמבואר בסעיף ח] (חז"ע עמ' רפז).
ג. יולדת (או המפלת ב"מ) משעה שהחלו סימני הלידה (משנ"ב סי' תרי"ז ס"ק ט) ועד שלשה ימים מהלידה [72 שעות!] פטורה מלהתענות (ש"ע סי' תרי"ז ס"ד) ואפילו אומרת שיכולה להתענות אין שומעים לה, וצריכה לאכול ביוה"כ (משנ"ב ס"ק ז).
ד. יולדת מסוף היום השלישי [מסוף 72 שעות] ועד היום השביעי [ועד סוף 148 שעות מהלידה] אם אמרה צריכה אני לאכול מאכילים אותה (ש"ע ס"ז) אע"פ שהרופא אומר שאינה צריכה, ואם אמרה איני צריכה אין מאכילים אותה ביוה"כ.
ה. חולה שהרופא קובע שיש חשש סכנה אם יתענה פטור מלצום ואפילו אם אין סכנה מידית, ואפילו יש ספק סכנה. ואם הרופא אומר שצריך לאכול והחולה אומר שאינו צריך שומעים לרופא, וכן אם הרופא אומר שהחולה יכול להתענות והחולה אומר שאינו יכול שומעים לחולה אפילו נגד מאה רופאים (ש"ע סי' תרי"ח ס"א).
ו. חולה שאוכל פת מפני פיקוח נפש ייטול ידיו תחילה את כל כף היד כרגיל ומברך על נטילת ידיים [ואם אוכל "לשיעורין" היינו כל 10 דקות 30 גר' אפילו אז נוטל ידיו בלי לברך] (ת"מ. סי' יד ס"יט).
ז. זקן מופלג שתש כוחו מחמת התענית דינו כחולה שיש בו סכנה ואפילו אין לו חולי פנימי צריך לאכול ביום הכיפורים (תורת מועדים סי' יד ס"ב).
ח. כל אלו (כגון: חולה שיש בו סכנה, יולדת וכי"ב) שהותר להם לאכול, יאכלו וישתו "לשיעורין" (ש"ע סי' תרי"ח ס"ז-ח) דהיינו 30 גר' אכילה כל 10 דקות, ו-40 גר' שתייה [וזו באדם בננוי אבל באדם גדול או קטן השיעור המותר כמלוא לוגמיו שהוא שיעור שתייה כדי שישלכו לצד אחד של פיו ויראה כמלא לוגמיו] (חז"ע עמ' רלז וס"ע סי' תרי"ז ס"ט) כל 5 דקות (תורת מועדים סי' יח-יט) וטוב כל 9 דקות (חז"ע עמ' רלז) אלא אם כן הרופא קבע שצריכים לאכול הרבה בבת אחת (ס"ד).
ט. אם שכחו לשקול את מידות השיעור הנ"ל לפני יוה"כ מותר לשקול את המאכלים והשתייה ביום הכיפורים (ובלבד שלא יהיה המשקל מופעל באמצעות חשמל או בטרמה) (ס"ז ס"י).
י. האוכלים [ילדים או חולים] ביום הכיפורים, יאמרו "יעלה ויבא" בברכת המזון (ש"ע סי' תרי"ח ס"י כה"ח ס"ק סא). ואם שכחו אינם חוזרים, ואינם צריכים לעשות קידוש (חז"ע עמ' שח).
יא. חולה שאין בו סכנה (כגון: חולה שנפל למשכב) הצריך לבלוע גוללות ותרופות ביוה"כ, אם טעמם מר ביותר ואינן ראויות לאכילה רשאי לבלועם בלא מים, ואם התרופות ראויות לאכילה יעטוף אותן בנייר דק, ויבלעם עם הנייר [בלי מים] ואם קיימת אפשרות להחליף את התרופות בפטילות שאין משתמשים בהם דרך הפה עדיף לעשות כן (תורת המועדים סי' יד ס"כא).

הודעה לקראת סוכות: מר"ן הרשל"צ יצחק יוסף בספרו ילקוט יוסף סוכות החדש מתיר לקשור את הסכך של הסוכה באזיקונים (ילקו"י סוכות תשע"ו סי' תרכ"ט ס"ה עמ' רכב-רכג)

קו פתוח לשאלות בענייני הצום ביום ראשון ז' בתשרי מ- 10:00-12:00 בבוקר ומ- 18:00-20:00
עם הרב הגאב"ד אלחנן פרץ שליט"א בשיתוף רופא מומחה
בטל': 055-6780674, 052-7648638, 050-4109220

לאיחוד דרוש מפיץ בהתנדבות להפצת העלון לבתי הכנסת באזור יב אשדוד מידי שבוע

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 *לא לעיין בתפילה* דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com